

Hazırlayan: **Dr. Atilla YARDIMCI**
(TOBB Bilgi Hizmetleri Daire Başkanı)

ARAŞTIRAN GELİŞTİREN

ÖZEL SEKTÖR

Türkiye'de Ar-Ge faaliyetleri için **yaratılan toplam finans kaynağının % 41'lik kısmını tek başına özel sektör sağlarken,** kamunun payı % 34'te, yükseköğretim kurumlarının payı ise % 20'de kaldı.

Üretim zincirinde yer alan araştırma, geliştirme, test etme, üretme ve iyileştirme adımlarının zamanında gerektiği biçimde planlanması ve uygulanması, beraberinde toplumsal kalkınmayı da getiriyor. Üretim yaparken, yaratıcılık ve icat çıkarma yeteneğini de kullanmayı başarabilen toplumların, özellikle endüstriyel standartların belirlenmesinde söz sahibi oldukları görülüyor. Günümüzde ülkeler sadece ürettikleri ya da ticari faaliyetleri ile değil, sahip oldukları entelektüel birikim, yetişmiş ve üretime katkı veren beyinleri ile mukayese ediliyor. Genç bir nüfus yapısına sahip olan Türkiye'nin, bu konuda avantajlı olduğu, yapılacak akılcı düzenlemeler sayesinde ülkelerarası rekabette öne geçebileceği görülüyor. Bu amaçla ülkemizdeki Ar-Ge faaliyetlerine son yıllarda özel önem verilmeye başlandı. Bilindiği gibi Ar-Ge ve yenilikçi faaliyetler, çeşitli riskleri içinde barındıran ve uzun zaman gerektiren bilimsel ve teknolojik gelişmelerin eşzamanlı olarak planlanmasını gerektiriyor.

ÖZEL SEKTÖRÜN AR-GE HARCAMALARI ARTIŞ GÖSTERİYOR

Türkiye'nin son yıllardaki düzenlemeler ve yapılan bilinçlendirme faaliyetleri sonucunda, Ar-Ge ve yenilikçilik konularında önemli mesafe aldığını söyleyebiliriz. Bu durumu birkaç çarpıcı örnek ile açıklamak mümkün. 3 Ekim 2005 tarihinde Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında başlanan tam üyelik müzakerelerinde, "Bilim ve Araştırma" faslı geçici olarak kapatılan tek fasıl oldu. AB Komisyonu tarafından hazırlanan İnovasyon Birliği 2011 Rekabet Raporu'nda, Türkiye'nin gerçekleştirdiği Ar-Ge harcamalarını 2009 yılında, 2000 yılına göre % 10'dan fazla artırdığına dikkat çekilerek, bu konuda Avrupa'da en hızlı büyüme oranını yakalayan dördüncü ülke olduğu vurgulandı. Buna bağlı olarak AB Komisyonu, 2011-2016 dönemi için TÜBİTAK koordinasyonunda hazırlanan Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi sayesinde Türkiye'nin önemli bir atılım yapacağını ifade ediyor.

Bu aşamada Haziran ayında TÜBİTAK tarafından yayımlanan Türkiye Bilim, Teknoloji ve Yenilik Sistemi ve Performans Göstergeleri'ne bakmakta yarar var. Genel olarak yayınlanan göstergeleri incelendiğimizde Türkiye'nin, son yıllarda özellikle Ar-Ge konusunda bir atılım içinde olduğu, ortaya çıkıyor. Ya-

2009 Yılı **Bilim, Teknoloji ve Yenilik** Performansları

Gösterge	TÜRKİYE													AB 27 TOPLAMI (2009)	OECD TOPLAMI (2008)
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2013 Hedefi		
Ar-Ge Harcamasının GSYİH'ye oranı (1998 Bazlı Seri)	0,37	0,47	0,48	0,54	0,53	0,48	0,52	0,59	0,6	0,72	0,73	0,85	2	1,91	2,34
Kişi başına Ar-Ge Harcaması (SAGP $)	32	39	44	46	46	42	53	67	78	98	106	122	124	598,6	803,2
Özel Sektör Ar-Ge Harcaması (Ar-Ge Harcamalarına Oranı)	31,6	38	33,4	33,7	28,7	23,2	24,2	33,8	35,6	41,3	44,2	40	60	61,6	69,6
Kamu Sektörü Ar-Ge Harcaması (Ar-Ge Harcamalarına Oranı)	7,3	6,7	6,2	7,4	7	10,4	8	11,6	11,2	10,6	12	12,6	14	13,5	10,9
Yükseköğretim Sektörü Ar-Ge Harcaması (Ar-Ge Harcamalarına oranı)	61,1	55,3	60,4	58,9	64,3	66,3	67,9	54,6	53,2	48,2	43,8	47,4	26	23,7	17

Kaynak: *TÜİK, OECD-MSTI 2010/2, Thomson's ISI Web of Science*

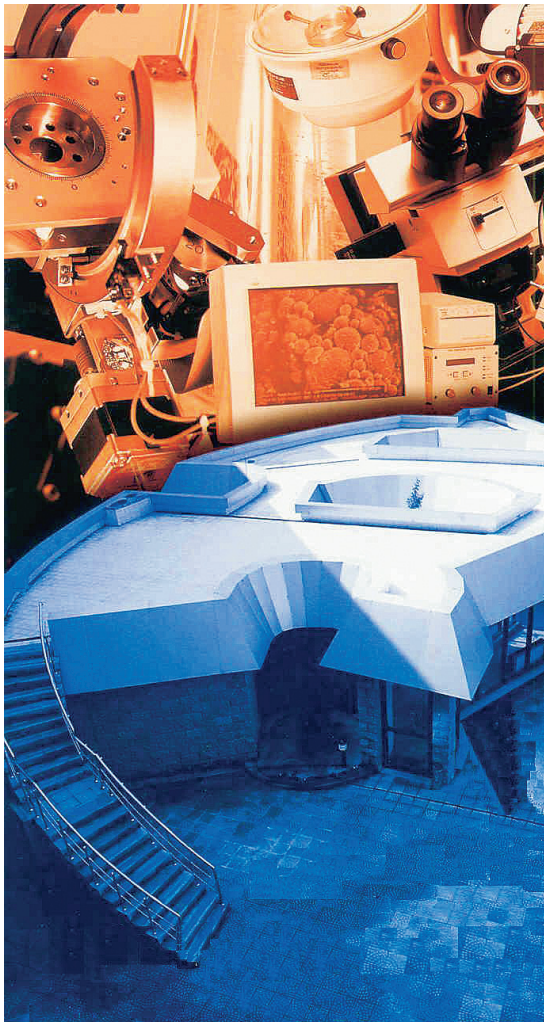
2009 yılında sektöre ve finans kaynağına göre **Gayrisafi yurt içi Ar-Ge harcaması** ve dağılımı

Harcama		Finans Kaynağı			
Yapan	**Tutarı (TL)**	**Özel Sektör**	**Kamu**	**Yükseköğretim**	**Diğer**
Özel Sektör	3,235,272,345	2,665,833,177	490,509,928	285,438	78,643,802
Kamu	1,016,522,342	34,063,984	977,644,622	100,161	4,713,575
Yükseköğretim	3,835,657,913	613,318,582	1,277,986,801	1,640,922,841	303,439,689
Toplam	**8,087,452,600**	**3,313,215,743**	**2,746,141,351**	**1,641,308,440**	**386,787,066**

Kaynak: *TÜİK*

yımlanan göstergelerin yıllara göre değişimlerini özet biçimde Tablo-1'de görebilirsiniz. Bu göstergelerden belki de en çarpıcı olanı, özel sektör tarafından yapılan Ar-Ge harcamalarının toplam içindeki payının, yıllar itibarıyla artış göstermesi. Özellikle 2008 yılında ilk defa yükseköğretim kurumlarından daha yüksek orana ulaşılması, özel sektörümüzün rekabet edebilmek için yenilikçi düşüncenin kullanılması gerektiğini görmesi yanında, sağlanan destek ve teşviklerin de etkisinin bir sonucu olarak yorumlanabilir.

Ancak istatistikleri farklı biçimde de yorumlamak mümkün. Tablo-2'de sektörel Ar-Ge harcama tutarları ve bunların finans kaynakları bir arada özetlenmiştir. Görüldüğü gibi özel sektör Türkiye'deki toplam Ar-Ge finans kaynağının % 41'lik kısmını tek başına sağlarken, kamu % 34, yükseköğretim kurumları ise % 20'lik bir kısmını sağlıyor. Ayrıca, özel sektör tarafından ayrılan bu kaynağın % 82,4'lük kısmının yine özel sektör tarafından yürütülen Ar-Ge projelerinde kullanıldığını da vurgulayalım. Bunun yanında yükseköğretim kurumlarının yaptığı Ar-Ge harcamalarının % 16'sı, kamu kurumlarının ise % 3,4'lük kısmı özel sektör tarafından finanse ediliyor. Yükseköğretim kurumlarının Ar-Ge harcamalarının sadece % 42,8'lük bir kısmı kendileri tarafından karşılanıyor.

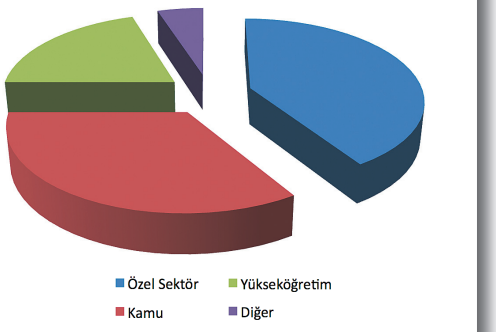

Bu durumda istatistiklerde özel sektörün genel harcama miktarı içindeki oranına bakmak yerine, ayırdığı finansman kaynağının büyüklüğüne bakmak daha uygun olacak.

Özel sektörün son yıllarda Ar-Ge konusunda kamu tarafından finansal olarak desteklenmesi sevindiricidir. Ancak yapılan desteğin özel sektörün Ar-Ge harcamasının sadece % 15,2'lik bir kısmına karşılık geldiğini de belirtmekte yarar var. Buna karşın, kamu ve özel sektör tarafından, harcamasının yaklaşık yarısı finanse edilen yükseköğretim kurumlarımızın daha üretken olmalarını beklemek sanırım yanlış olmaz.

Bilimsel faaliyetler sonucunda ortaya çıkan temel keşiflerin, zamanla yeni endüstrilerin oluşmasına katkıda bulunduğu görülüyor. Bu nedenle yeni endüstrileri ilk oluşturan ülkeler ticari anlamda büyük kazançlar elde ederek, ekonomik gelişmelerine ivme kazandırıyor. 2008 yılında dünyada yaşanan krizlere rağmen Türk özel sektörünün bir sonraki yıl Ar-Ge faaliyetlerine ayırdığı finansal kaynağın bu açıdan değerlendirilmesi ve değerinin iyi bilinmesi gerekiyor.

Ar-Ge **finans kaynağının** dağılımı

Finans kaynağının **harcama yapanlara göre** dağılımı

